

1976: Tvind PTG (foto: Tvindkraft) - 1979: Karl Erik Jørgensen og HVK-10 (foto: Henrik Stiesdal) - 1980: Økær 7,5 m vinger til Vestas (foto: Erik Grove Nielsen)

VINDMØLLEINDUSTRIENS VESTJYSKE RØDDER

I et efterår, hvor Klima-kommissionen har udnævnt vindkraft til Danmarks vigtigste fremtidige energikilde og hvor den danske vindmølleindustri har international succes, men også voksende international konkurrence, sætter en lille udstilling i Lem den 19. og 20. november fokus på, hvordan det hele startede for 35 år siden.

Den 19. og 20. november inviterer Danmarks Vindkrafthistoriske Samling alle interesserede til udstilling i Lem. Udstillingen er koncentreret om årene 1975-81, hvor den nye danske vindmølleteknologi blev udviklet og de to nuværende danske vindmøllefabrikker, Vestas og Bonus (nu Siemens Windpower) blev etableret. Den finder sted på "historisk grund" i en af de fabriks-haller på Smed Hansens Vej, hvor de første 30 kW og 55 kW Vestas-møller blev til.

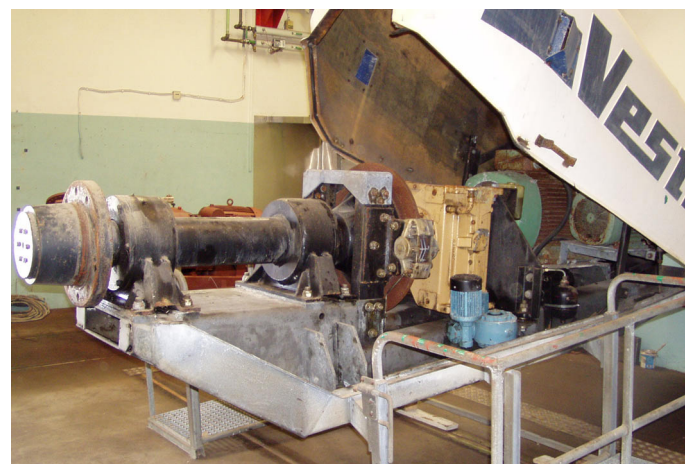
Netop nu, hvor der ved højtidelige lejligheder tales om vindkraft som Danmarks vigtigste fremtidige energikilde – uden at det har mærkbare politiske konsekvenser – er det måske aktuelt, at netop den historie bliver fortalt. Heller ikke for 35 år siden havde vindkraften nemlig særlig politisk medvind. Officielt blev den nærmest betragtet som noget, der hørte hjemme på frilandsmuseerne.

Når Danmark dengang overhovedet fik en vindmølleindustri var det kun fordi en flok visionære iværksættere – ikke mindst i de dele af Danmark, det nu er blevet moderne at kalde "den rådne banan" – tog sagen i egen hånd og genopfandt vindkraften. Mange af dem boede i Vestjylland og udstillingen fortæller i tekst, billeder og "vindmølle-hardware" om nogle af dem - og de vindmøller, der kom ud af det.

Fra Tvind til Lem

En del af historien er måske velkendt, men de fleste vil nok også kunne hente ny viden på udstillingen. Hvor mange ved fx, at der samtidig med at den store Tvindmølle blev opført i 1976-78, blev bygget en lille Tvindmølle (PTG-møllen) med 9 m diameter – og at dens glasfibervinger blev udgangspunkt for den første danske vingeproduktion? På udstillingen kan man følge udviklingen fra Tvind til Erik Grove Nielsens vingeproduktion i Økær Mose mellem Skive og Viborg. Man kan også se eksemplarer af Økær-vingerne og sammenligne med de vinger, som tømreren Christian Riisager byggede med træ som bærende konstruktion, da han fra Herning leverede de første nettilsluttede vindmøller i 1976

Og hvor mange ved, at Henrik Stiesdal, der senere blev teknisk direktør hos Bonus og nu er nøgleperson i udviklingsarbejdet hos Siemens Windpower, startede sine forsøg med vindkraften som nybagt student med en to-vinget mølle placeret på ladet af en landbrugsvogn, der kunne køres ud på en vindmæssigt gunstig placering på hans forældres gård ved Vildbjerg. Hans eksperimenter kan man se mere om på udstillingen, ligesom man kan følge Stiesdals samarbejde med Herborg-smeden Karl Erik Jørgensen om udviklingen af HVK-møllen, der i 1979 blev til den første Vestas-mølle (med Økær-vinger). Og på udstillingen kan man se en nyrenoveret nacelle fra denne 30 kW mølle, lige som man kan kigge ind i nacellen på den større 55 kW Vestas, der blev introduceret i 1981 og blev udgangspunkt for vindmølleeksporten til USA.

1981: Vestas 55 kW version 2. (Foto: Benny Christensen)

International dimension

Der er også udstillet en tidlig 30 kW Bonus-nacelle og en "Adolfsen-mølle" fra 1977. Den sidstnævnte blev bygget af elektromekaniker Svend Adolfsen i Knudstrup mellem Herning og Viborg og var den allerførste mølle, der fik leveret vinger fra Økær. Karakteristisk for de tidlige danske pionermøller indgår et bagtøj fra en lastvogn som vingeaaksel, bremse

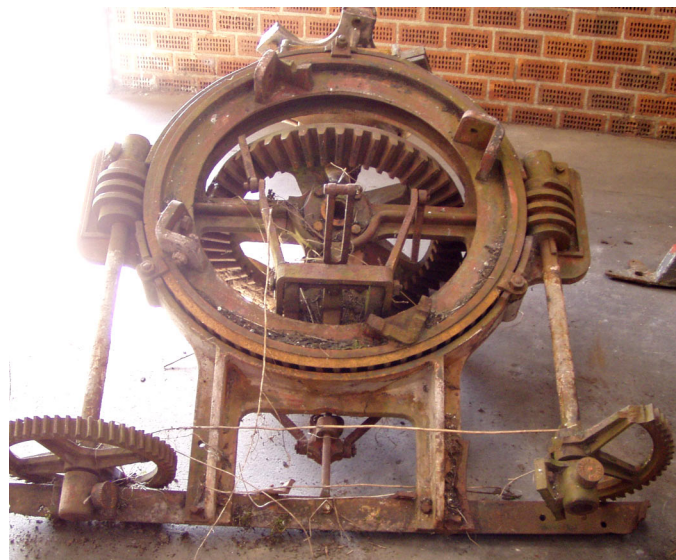
og den del af transmissionen til generatoren. Senere blev Adolfsens mølle videreudviklet og produceret som "Kuriantmøllen" af Alfred Christensen i Ulfborg.

Både denne mølle, de to 30 kW Vestas og Bonus og en lille 10 kW Nordtank gennemgik i juli i år en omfattende renovering. Den blev gennemført af en gruppe pakistanske teknikere, der var i Danmark for at studere vindmøller. De fik på den måde "hands-on" kendskab til den tidligere danske vindmølleteknologi, som de nu efter hjemkomsten vil forsøge at bruge til at starte en lokal vindmølleproduktion. Ikke i første omgang for at konkurrere med de store højteknologiske møller, der kan importeres fra Europa, USA eller Kina, men fordi der i den tredje verden også er behov for småskala-vindkraft med mere overskuelig teknologi til lokal elproduktion. Her kan den danske vindmøllehistorie levere "hjælp til selvhjælp".

1981: Bonus 30 kW, der i sommeren 2010 blev renoveret af en gruppe på 5 pakistanske teknikere - bl.a. fra Hamdard University, Karachi, Resultatet kan ses på udstillingen (foto: Benny Christensen)

Også på hjemmebane er den "historiske" teknologi sejlivet og fortsat brugbar. Flere Vestas-, Bonus- og Kuriant-møller, der blev opstillet for 25 år siden, står der stadig og producerer strøm. Andre af dem er blevet renoveret og genopstillet som "husstandsmøller."

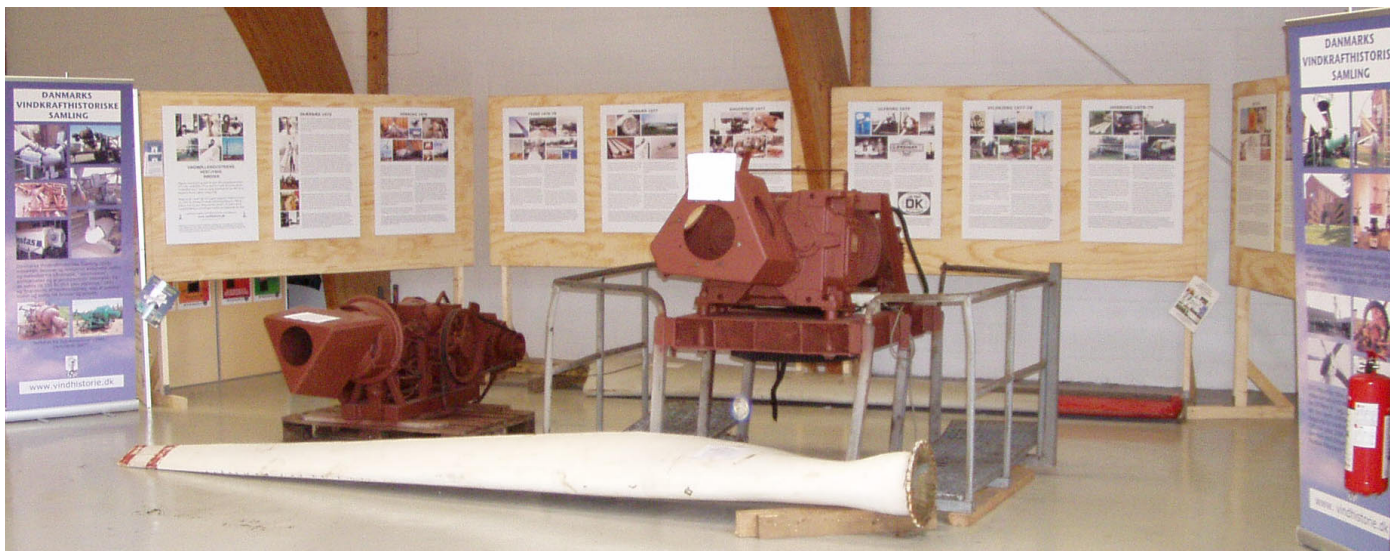
Selv om udstillingen i Lem fokuserer på nyere vindmøller kan man også se eksempler på samlingens meget ældre mølledele - og se, hvordan nogle af dem ser ud, når de ankommer. Mølle-toppen herover stammer fra en stor 6-vinget "Klapsejler", der blev leveret af Hurup Jernstøberi i 1922 til en gård i Vestjylland. I 1931 blev den flyttet til Djursland, hvor Flemming Hagensen, der er bestyrelsesmedlem i DVS, lokaliserede den og holdt kontakt med ejeren. Vingerne var taget ned allerede i 1981. Da resten af møllen var væltet ned sammen med laden, den stod på, hentede Hagensen i 2004 de fleste af de bevarede dele på en trailer. Den tunge bundplade kom senere til Lem med hjælp fra Vestas, da man havde en lastvogn i området.

Udstillingen finder sted i fabrikshallen bag Smed Hansens vej 11 i Lem (indgang gennem porten til pladsen mellem nr. 11 og 13) og er åben fredag den 19. og lørdag den 20. november kl. 13-15.

BESTYRELSEN FOR DVS

består efter årets generalforsamling og efterfølgende konstituering af: **Birger T. Madsen**, Stauning (formand), **Kurt Ganer Tolsøe**, Lem (næstformand og sekretær), **Flemming Hagensen**, Roskilde, **Johannes Jensen**, Lem, **John Furze**, Ebeltoft, **Benny Christensen**, Tim og **Jafar Hosseini**, Brande (suppleant).

Nyhedsbrevet er redigeret af Benny Christensen.

Plancheudstillingen "Vindkraftindustriens vestjyske rødder" havde premiere i forbindelse med Wind Turbine Race 2010 i Stauning Lufthavn i september i år. To af de nyrestaurerede vindmøller var også med. På udstillingen i Lem 19.-20. november er der meget mere at se på.

Danmarks Vindkraftshistoriske Samling - www.vindhistorie.dk